

ВСТУП

Сьогодні немає людини, яка б не відчувала на собі стрімкого погіршення стану свого життєвого довкілля. Забруднення води в ріках, озерах, морях та повітря, яким дихаєм. Проблема з забезпеченням якісної питною водою. Сумнівна якість більшості продуктів харчування внаслідок забруднення ґрунту і рослинності. Як наслідок – погіршення здоров'я більшості людей, поширення традиційних хвороб та поява нових.

Переважає більшість фахівців головною причиною погіршення стану природного довкілля вважає людську діяльність, головним чином – техногенну. Безліч локальних антропогенних дій різної інтенсивності, впливаючи на кругообігові природні процеси, призводить до регіональних і локальних змін. Це, перш за все, постійне підвищення кислотності атмосферних опадів, потепління і зміна клімату, зменшення потужності озонової оболонки, збільшення радіоактивності навколишнього середовища.

Разом з тим досвід окремих країн свідчить про можливість загальмувати негативні процеси і припинити погіршення (чи навіть покращити) регіонального стану середовища, що, безумовно, позитивно впливає на глобальну ситуацію. Екологічна політика цих країн ґрунтується на комплексі взаємопов'язаних принципів, серед яких важливе місце посідає рівень екологічної культури населення і активна участь громадськості в природоохоронній діяльності, основою яких є екологічні знання.

Недостатній рівень екологічних знань жителів нашої країни обумовлено декількома причинами, серед яких головними слід вважати невизначеність місця екології в масиві наукових дисциплін і недостатня увага до екологічних проблем у навчальних планах і програмах навчальних закладів. Про останнє яскраво свідчать дані Інституту соціології НАНУ, за якими лише 5% екологічної інформації опитані отримали під час навчання в школі, а 40-50% - від родичів чи знайомих. Чи можна собі уявити щось подібне по відношенню до математики, географії чи якогось іншого напрямку людських знань?!

Враховуючи важливість розповсюдження екологічних знань,

видавництва в останні роки збільшили друкування навчальної літератури, автори якої пропонують читачеві свої погляди на загальні і часткові екологічні проблеми. Різноманіття підходів і тлумачень, закономірно притаманне всьому новому, створює деякі труднощі читачеві, але разом з тим підштовхує його до пошуку своєї уяви, особистого бачення, що і є метою літератури.

В цьому навчальному посібнику узагальнено багаторічний досвід роботи автора на кафедрі екології державного гуманітарного університету ім. П. Могили (колишня Миколаївська філія Національного університету “Києво-Могилянська академія”). Використані матеріали, які викладаються студентам як у загальних курсах “Основи загальної екології” і “Основи екології”, так і при вивченні спеціальних дисциплін “Екологічна політика”, “Теорія екологічних систем”, “Соціоекологія”, “Біосфера та НТП”, “Екологічна експертиза”, “Екологічне право”, “Екологічна освіта та виховання”.

У роботі представлені уявлення автора про екологію як науку і практику, про місце екології серед сучасних наук і її методологічні основи, про обсяги екологічних знань та засоби їх отримання.

Посібник рекомендується як навчальний для викладачів та студентів і може бути корисним усім, хто не байдужий до стану нашої планети.

Висловлюю щиру подяку колегам по кафедрі екології МФ НаУКМА і по кафедрі екології та природокористування МДГУ ім. Петра Могили за увагу до моєї праці, за зауваження при обговоренні принципових положень на наукових семінарах і конференціях. Окремо відмічу доцента В.М. Давиденка, який ретельно вивчив рукопис посібника. Особлива подяка професорам М.І. Калініну і С.М. Соловійову за рецензування посібника і підтримку автора.